

Europees paspoort voor democratie

Europees Economisch
en Sociaal Comité

Het Europees paspoort voor democratie

Jouw gids voor actief burgerschap in de Europese Unie

Welkom in de Europese Unie (EU), 's werelds eerste transnationale en participatieve democratie. Als EU-burger heb je het grondwettelijke recht om invloed uit te oefenen op regels die voor bijna 450 miljoen mensen in een gebied van meer dan 4 miljoen km² in 27 lidstaten gelden.

Allemaal leuk en aardig, denk je wellicht, maar HOE kan ik nu echt in de praktijk mijn stem laten horen? Deze publicatie van het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) geeft antwoord op die vraag. Dit is jouw gids voor actief burgerschap in de EU.

Overall in de tekst word je geholpen en begeleid om je stem te laten horen door eerst enkele basisvragen te stellen. Is de kwestie die je wilt aankaarten echt een Europese zaak, of is het misschien beter om het eerst op lokaal niveau te proberen? En als je met

je idee inderdaad de Europese toer op wilt, hoe kun je dan het best te werk gaan om succes te boeken? Volstaat het om een e-mail te sturen naar een Europarlementariër uit je land, of moet je misschien rechtstreeks een verzoekschrift tot het Europees Parlement richten? Waarom zou je je niet bij een maatschappelijke organisatie of zelfs

een politieke partij aansluiten en jezelf kandidaat stellen? Of wat dacht je van het organiseren en ondersteunen van een Europees burgerinitiatief om de wetgevingsagenda te bepalen?

Dit Europees paspoort voor democratie — een idee van Bruno Kaufmann, die ook tekende voor de praktische uitvoering ervan — wordt uitgegeven en up-to-date gehouden door het EESC en is beschikbaar in 24 officiële talen. Deze gids is opgesteld om je te helpen bij de timing (wanneer moet je actief worden?), de teamkeuze (met wie moet je de handen ineenslaan?) en de keuze van het middel (welk participatie-instrument zou je moeten gebruiken?) als het gaat om actief burgerschap en participatieve democratie in de Europese Unie.

Het is jouw stem! Het is jouw Europa!
Het is jouw paspoort voor Europese democratie en actief burgerschap!

- 5 | **SNELGIDS**
voor actief Europees burgerschap
- 8 | **WEGWIJZER**
voor lokale, regionale, nationale en transnationale inspraak van de burger
- 10 | **MIJN STEM IN EUROPA**
Welkom op het hoofdpodium van de Europese politiek
- 12 | **KIES DE JUISTE AANPAK**
Kies je ideeën en thema's, kies het juiste moment, je team en je instrument
- 14 | **EUROPESE KWESTIES**
van landbouw tot onderzoek
- 16 | **TOOLKIT PARTICIPATIE**
Klachten, adviesverlening, raadplegingen, initiatieven en andere middelen
- 19 | **EBI-GIDS**
Handleiding voor het Europees burgerinitiatief
- 33 | **EEN TRANSNATIONALE BRUG**
Het Europees Economisch en Sociaal Comité
- 35 | **MEER ONDERSTEUNING**
Aan ondersteuning geen gebrek – maak er gebruik van!

Dit **Europees paspoort voor democratie** is van

.....
(Naam)

.....
(Contactgegevens)

kiesgerechtigd in (aankruisen wat van toepassing is)

- ☐ de gemeente
- ☐ de provincie/het gewest
- ☐ (naam van het land)
- ☐ **de Europese Unie**
- ☐ (andere politieke eenheid)
- ☐ (andere politieke eenheid)

Weet je niet precies wat je status als burger is? Check dan je paspoort of nationale identiteitskaart, of raadpleeg een voorlichtingsambtenaar in je woonplaats. Neem voor meer hulp bij het gebruik van deze publicatie contact op met citizensinitiative@eesc.europa.eu.

SNELGIDS

voor actief Europees burgerschap

1. Dit zijn je belangrijkste rechten

De status van “EU-burger” geeft je vier soorten politieke rechten en vrijheden:

- het recht vrij op het grondgebied van de EU te reizen, te verblijven en te werken;
- het recht op bescherming door de diplomatieke autoriteiten van een andere lidstaat als je buiten de EU bent;
- actief en passief kiesrecht bij gemeenteraads- en Europese verkiezingen in de lidstaat waar je verblijft;
- het recht om aan het EU-wetgevingsproces deel te nemen door bijv. een verzoekschrift bij het Europees Parlement in te dienen en een Europees burgerinitiatief (EBI) te organiseren of te steunen.

2. Even het geheugen opfrissen

Weet je nog wat er op 1 november 1993 gebeurde? De burgers van alle lidstaten kregen toen een nieuwe rechtsstatus als “burgers van de Europese Unie”. Op die dag werd de (economische) “Europese Gemeenschap” vervangen door de (politieke) “Europese Unie”. Dit was en is nog steeds een uniek en historisch feit in de wereld. Nergens anders op aarde kunnen burgers dankzij transnationale rechten actief meedoen aan de totstandbrenging van wetgeving die in verschillende natiestaten van toepassing is. Sindsdien zijn de formele rechten om je stem te laten horen systematisch versterkt, met name door de introductie van het Europees burgerinitiatief (EBI) in 2012. Dit instrument is in 2020 verder aangepast, waardoor er nog betere mogelijkheden zijn om je stem te laten horen.

3. Ben je nog geen EU-burger?

Er is maar één manier om burger van de Europese Unie te worden. Je moet kiesrecht hebben of krijgen in een van de (momenteel) 27 lidstaten. Je kan dus geen EU-burger zijn als je geen onderdaan bent van een van de lidstaten. Het EU-burgerschap vormt een aanvulling op het lokale, regionale en nationale burgerschap, maar komt er niet voor in de plaats. In steeds meer lidstaten kom je in aanmerking om een burgerinitiatief (met name een EBI) te steunen en deel te nemen aan verkiezingen als je 16 jaar bent, terwijl je in andere staten moet wachten tot je 17 of 18 jaar bent.

►► **Meer informatie per land over de minimumleeftijd om te stemmen bij verkiezingen en/of een EBI te steunen vind je hier: europea.eu/citizens-initiative/data-requirements_nl**

Geef nu invulling aan je EU-burgerschap!

Word een bewuste burger!

Je hebt het recht om precies te weten wat er in de Europese Unie gaande is, dus je kunt informatie vragen en krijgen over vrijwel alles wat de EU doet. Ook heb je wettelijk het recht op toegang tot documenten van alle EU-instellingen. Deze rechten zijn verankerd in het Handvest van grondrechten van de Europese Unie (art. 42) en het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (art. 15).

De dienst Europe Direct beantwoordt al je vragen over de EU in je eigen taal [europa.eu/europedirect, tel.: 00 800 6 7 8 9 10 11 (ma t/m vr, 09.00-18.00 uur)], en reageert in principe binnen drie werkdagen. Desgewenst kun je (bepaalde) publicaties van de EU gratis per post thuisbezorgd krijgen.

Kom op voor je mening!

Wettelijk is vastgelegd dat het publieke besluitvormingsproces in de EU open en ontvankelijk moet zijn. Dit is belangrijk om te weten, aangezien de Europese Unie een grote invloed op ons dagelijks leven heeft. De EU-instellingen zijn dan ook verplicht tot het voeren van “een open, transparante en regelmatige dialoog” (Verdrag betreffende de Europese Unie (VEU), artikel 11, lid 2, ook wel bekend als het Verdrag van Lissabon) en tot het “op ruime schaal” plegen van “overleg met de betrokken partijen”, ter wille van “de samenhang en de transparantie van het optreden van de Unie” (VEU, artikel 11, lid 3).

►► *Via de site “Uw mening telt” kan officieel inzage worden verkregen in lopende raadplegingen en een bijdrage worden geleverd aan openbare discussies over Europese beleidsvormingsprocessen. Je kunt je aanmelden om via e-mails op de hoogte te blijven of uitgenodigd te worden voor deelname aan formele raadplegingsprocessen: ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say*

Doe mee!

De Europese Unie is een moderne representatieve democratie waarin de burgers zowel indirect (via de instellingen) als rechtstreeks (via participatie-instrumenten) invloed uitoefenen. De fundamentele handvesten, verdragen en wetten van de EU zijn in overeenstemming met artikel 21 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, die bepaalt dat “een ieder het recht heeft om rechtstreeks deel te nemen aan het bestuur van zijn land”, en brengen, voor het eerst in de wereldgeschiedenis, deze praktijk tot uitdrukking op transnationaal niveau. Met andere woorden: je hebt allerlei rechten en bent van harte welkom om actief mee te doen aan het EU-beleidsvormingsproces, bijv. door je aan te sluiten bij een politieke partij die vertegenwoordigd is in het Europees Parlement [europarl.europa.eu], door een verzoekschrift in te dienen bij het EP [petiport.europarl.europa.eu] of door deel te nemen aan de Europese burgerpanels [citizens.ec.europa.eu]. Het krachtigste instrument voor participatieve democratie in de EU is het Europees burgerinitiatief [ec.europa.eu/citizens-initiative], waarmee je de agenda van de Europese Unie kunt bepalen.

WEGWIJZER

voor lokale, regionale, nationale en
transnationale inspraak van de burger

Hallo, superburger!

Bepaal je eigen leven! Het is aan jou, je vrienden en ons allemaal om onze stem te laten horen. Zo kun je helpen om je gemeente, provincie, land, Europa en de wereld een beetje beter te maken. Daar gaan we!

Mijn plek: het gemeentelijke niveau

Je eigen gemeente is waarschijnlijk de belangrijkste plek waar het gaat om actief burgerschap en participatieve democratie. De gemeente mag dan het laagste bestuursniveau zijn, er worden wel belangrijke zaken als afvalbeheer, lokale infrastructuur en soms zelfs basisonderwijs en sociale hulpverlening geregeld. Daarbij komt dat het gemeentelijke niveau nauw verweven is met wetgevingsniveaus op nationaal en Europees niveau, en een sleutelrol speelt bij de uitvoering van allerlei regels en wetten.

De Europese Unie telt ongeveer 100 000 lokale democratieën. Vele daarvan zijn verantwoordelijk voor een fors deel van de totale belastinginning en houden zich bezig met diverse participatierechten die hun eigen burgers kunnen uitoefenen, zowel via indirecte (via politieke partijen en lokale parlementen) als direct kanalen (initiatieven en referenda).

►► *Informeer bij een voorlichtingsambtenaar van jouw gemeente hoe, waar en wanneer je het best invloed kunt uitoefenen.*

Mijn regio: het provinciale niveau

Tussen je gemeente en de nationale overheid liggen er (in ten minste 25 van de 27 lidstaten) een of meer regionale bestuurslagen. Momenteel zijn er in de EU ongeveer 1 500 van zulke regionale democratieën. In sommige federale lidstaten hebben de provincies een aanzienlijke soevereiniteit, inclusief eigen constitutionele teksten, verregaande wetgevende bevoegdheden en uitgebreide belastinginkomsten, terwijl provincies/regio's in andere lidstaten vooral (niet-verkozen) administratieve taken vervullen.

In hoeverre je rechten hebt op politieke deelname, hetzij indirect (via politieke partijen en regionale parlementen), hetzij rechtstreeks (via initiatieven en referenda), hangt af van de vraag welke rechtspositie jouw provincie of regio heeft.

►► *Het Europees Comité van de Regio's [cor.europa.eu] is de EU-assemblee van regionale en lokale afgevaardigden.*

Mijn land: het nationale niveau

De belangrijkste bestuurslaag binnen de EU, wat betreft politieke en juridische bevoegdheden en het beheer van overheidsmiddelen, wordt gevormd door de lidstaten. Wil je je stem laten horen en invloed uitoefenen op het openbare besluitvormingsproces, dan is het dus van cruciaal belang dat je staatsburger van een EU-land (of soms meerdere EU-landen) bent.

De mate waarin je op nationaal niveau participatieve politieke rechten hebt, varieert aanzienlijk tussen de 27 lidstaten. Hoewel in alle landen algemeen kiesrecht bestaat, kunnen in twee derde van de lidstaten burgers zelf voorstellen indienen via petitie en initiatieven, en zeggenschap hebben over belangrijke kwesties via volksraadplegingen.

►► *Voor nadere gegevens over inspraakmogelijkheden op nationaal niveau kun je terecht op de website van de "Direct Democracy Navigator" [direct-democracy-navigator.org] of bij de voorlichtingsdienst van je nationale parlement.*

Mijn Europa: het transnationale niveau

De Europese Unie is 's werelds eerste transnationale democratie. Als EU-burger beschik je over uitgebreide mogelijkheden om je mening te laten horen, door te stemmen en/of door je verkiesbaar te stellen voor het Europees Parlement [europarl.europa.eu]. Op een meer directe wijze kun je invloed uitoefenen via verzoekschriften (gericht aan het Parlement) [petiport.europarl.europa.eu] en burgerinitiatieven (gericht aan de Commissie) [<https://citizens-initiative.europa.eu/> nl]. Maar dat is nog niet alles! Lees meer over andere beschikbare instrumenten in het volgende hoofdstuk "Mijn stem in Europa".

MIJN STEM IN EUROPA

Welkom op het hoofdpodium van de Europese politiek

De wijze waarop Europa wordt bestuurd is belangrijker dan ooit. Besluiten op EU-niveau hebben zeer grote gevolgen voor ons dagelijks leven op lokaal, regionaal en nationaal niveau. In de EU maken we samen afspraken over kwesties

als vrijhandelsovereenkomsten met andere landen, instandhouding van de rijkdommen van de zee, en regels voor een vrije en eerlijke economische mededinging.

De EU is een moderne representatieve democratie met een systeem van gedeelde bevoegdheden en specifieke instellingen. Daarom is het voor individuele EU-burgers niet gemakkelijk om inzicht te krijgen in het beleidsvormingsproces en om te bepalen wat het meest doeltreffende middel en het meest geschikte moment

is om invloed uit te oefenen op dit proces.

Eerst moeten we vertrouwd raken met de uiteenlopende manieren waarop wij, als burgers, verschillende instellingen en afgevaardigden kunnen kiezen en taken geven en betrokken worden op het vlak van de EU-besluitvorming:

1. We brengen regelmatig onze stem uit bij de verkiezingen voor onze parlementen in onze **nationale hoofdsteden** en in de **Europese Unie**. Je kunt je bij deze verkiezingen ook zelf kandidaat stellen.

- De **verkiezing van het nationale parlement** is van eminent belang voor het EU-besluitvormingsproces, want dit parlement is van invloed op de samenstelling van de nationale regering (en in veel gevallen ook op de keuze van het staatshoofd). De nationale regering zelf maakt deel uit van de **Europese Raad en de Raad van de Europese Unie**, twee van de zeven EU-instellingen. Maar ook het nationale parlement heeft inspraak in het wetgevingsproces van de EU.

- De **verkiezing van het Europees Parlement** (EP) is het meest directe middel om publieke invloed uit te oefenen op EU-niveau. In de loop der jaren zijn de bevoegdheden van de 705 leden tellende assemblee enorm uitgebreid. In veel opzichten zijn deze bevoegdheden nu gelijk aan die van de Raad van de Europese Unie (bestaande uit regeringen van de lidstaten).

2. De rechtstreekse verkiezingen voor het nationale en het Europees Parlement hebben ook indirect tal van gevolgen. De nationale regeringen en het Europees Parlement drukken namelijk een zware stempel op de vorming van de **Europese Commissie**. De Europese Commissie heeft als uitvoerend orgaan van de EU tot taak om wetgeving voor te stellen, besluiten uit te voeren en het dagelijks bestuur van de Unie te regelen. Zelfs de samenstelling van andere EU-instellingen, zoals de Europese rechterlijke instanties, het bureau van de Europese Ombudsman en de adviesorganen die het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) en het Europees Comité van de Regio's zijn, hangt af van de besluiten die Europeanen tijdens verkiezingen nemen.

3. De Europese Unie is meer dan een **representatief overheidssysteem**; het is een moderne **representatieve democratie** die gebaseerd is op dagelijkse participatie door EU-burgers. Dit beginsel, dat

in het Verdrag betreffende de Europese Unie (VEU) is verankerd, heeft gevolgen voor de werking van de Europese Unie. Het komt erop neer dat de burgers van de EU niet alleen op verkiezingsdag op het hoofdpodium van de Europese politiek staan, maar elke dag inspraak kunnen hebben! Daarom heeft de EU een uitgebreide toolbox van participatiemiddelen gecreëerd die burgers, instellingen, beleidsvormingsprocessen en besluiten met elkaar verbindt.

4. We hebben dus het recht om dagelijks te participeren in EU-aangelegenheden, maar het ontbreekt de meesten van ons aan tijd, kennis en middelen om dat ook daadwerkelijk te doen. Het is dan ook heel belangrijk om zorgvuldig het beste tijdstip, de beste partners en het beste instrument te kiezen om je stem op efficiënte en duurzame wijze te laten horen. Je hebt hiervoor de keus tussen een meer permanente rol op het podium (bijv. als verkozen official, werknemer of vertegenwoordiger van een maatschappelijke organisatie) of een meer themagerichte betrokkenheid — die in wellicht 99 % van de gevallen de enige manier is om jouw rol als actieve EU-burger te kunnen combineren met al je andere publieke, privé- en beroepstaken.

KIES DE JUISTE AANPAK

Kies je ideeën en thema's, kies het juiste moment, je team en je instrument

Heb je een geweldig idee?

Stel jezelf dan eerst een aantal vragen!

EU-burgers kunnen nu de daad bij het woord voegen! Je hebt wellicht een prima idee om Europa te veranderen, of misschien alleen een probleem bij het oprichten van een bedrijf over de grens. Je wilt een grote campagne opzetten tegen een bestaande EU-wet, of gewoon klagen over een EU-vertegenwoordiger. Er bestaan 1001 redenen om actief te worden als EU-burger. Maar voordat het zover is, moeten de volgende fundamentele vragen worden beantwoord:

Is de kwestie die je wilt aankaarten een Europese aangelegenheid?

De Europese Unie houdt zich met van alles bezig. Met te veel, vinden sommigen; met te weinig, zeggen anderen. Dat is een belangrijk discussiepunt, maar los daarvan hebben de lidstaten duidelijk afgesproken (en in de verdragen vastgelegd) voor welke beleidsterreinen de EU bevoegd is. Dit zijn exclusieve, gedeelde of ondersteunende bevoegdheden. Dus als je een bepaalde kwestie wilt aankaarten, moet je eerst nagaan of je idee of punt van zorg wel een Europese aangelegenheid is. Misschien gaat het wel om iets wat beter lokaal, regionaal of nationaal kan worden aangepakt.

Wat is het beste moment om inactie te komen?

Als je echt wilt dat er naar je geluisterd wordt, is timing van cruciaal belang. Ben je te vroeg, dan kan het gebeuren dat niemand je opmerkt. Ben je te laat, dan zijn de besluiten misschien al genomen. Maar in de tijd daartussenin zijn er volop mogelijkheden om de koe bij de hoorns te vatten. Wil je bijv. een nieuw idee lanceren (een actie die heel wat geduld en middelen vraagt om aandacht en respons te krijgen), dan ben je tamelijk vrij om daarvoor het geschikte moment uit te kiezen. Wil je daarentegen invloed uitoefenen op het publieke debat op EU-niveau over een bepaald thema, dan moet je goed nagaan in welk stadium van het (wetgevings)proces het debat zich bevindt. De website van EUR-Lex [eur-lex.europa.eu] kan hierbij uitstekend van pas komen. De portaalsite Geef uw mening [ec.europa.eu/have-your-say] van de Europese Commissie is bedoeld om in elke fase van de wetgevingsprocedure standpunten te verzamelen. Het kiezen van het moment heeft ook gevolgen voor de partners die je nodig hebt en voor het participatiemiddel dat je wilt gebruiken.

Met welke medestanders trek je ten strijde?

Wil je op Europees niveau een Europese kwestie te berde brengen, dan zal je meestal nauw moeten samenwerken met andere burgers en/of maatschappelijke organisaties. Om een heel eenvoudige reden: je moet eerst een flink aantal mensen overtuigen (andere EU-burgers, maar ook mensen in gekozen organen en EU-instellingen) voordat je een impact kunt hebben. Soms echter kan een krachtig en toegewijd individueel optreden ook al het nodige effect sorteren, met name als je het slachtoffer bent van wanbestuur, als je rechten worden geschonden of als je gewoon een kwestie van algemeen openbaar belang aan de kaak wilt stellen. In andere gevallen doe je er wellicht verstandig aan om te proberen zo veel mogelijk mensen ook over de eigen landsgrenzen heen te bereiken, omdat jouw vraag, voorstel of idee op meer belangstelling en respect van EU-instellingen zal kunnen rekenen als er een echt Europees team van actieve burgers achter staat. Bij het Europees burgerinitiatief bijvoorbeeld geldt zelfs de eis dat je team uit minstens zeven EU-burgers uit minimaal zeven verschillende EU-lidstaten bestaat.

Wat is het meest geschikte participatiemiddel?

Of je actie al dan niet slaagt, hangt in belangrijke mate af van het gekozen participatiemiddel. De meeste middelen zijn bedoeld voor gebruik door een groep burgers samen (of zelfs maatschappelijke organisaties), maar kunnen ook gebruikt worden door individuele burgers, bijv. het indienen van een klacht bij de Ombudsman, het voorleggen van een grensoverschrijdende kwestie aan het onlinenetwerk voor probleemoplossing Solvit, of het indienen van een verzoekschrift bij het Europees Parlement. Andere participatie-instrumenten daarentegen kunnen van meet af aan uitsluitend door groepen worden ingezet, zoals het Europees burgerinitiatief. Wat de zaken gemakkelijker maakt is dat plannen om op EU-niveau te participeren in de meeste gevallen online kunnen worden beheerd. Je kunt je stem dus laten horen zonder postzegels te hoeven kopen, maar het kan wel nodig zijn erop uit te trekken, misschien naar Brussel voor een onderhoud met een vertegenwoordiger van een instelling, of naar medestanders in een gemeente aan de andere kant van de grens.

Het vergt wel tijd om deze vragen te bestuderen en zorgvuldig te beantwoorden. Wil je de Europese Unie – een transnationale politieke gemeenschap van 450 miljoen mensen – veranderen, dan is een goede voorbereiding van cruciaal belang voor het succes van je plan. Ga dus zorgvuldig te werk en stroop je mouwen op!

EUROPESE KWESTIES

van landbouw tot onderzoek

Europese kwesties zijn belangrijk, ook voor het lokale, regionale en nationale niveau

Wat er in de EU gebeurt, is van vitaal belang voor iedere Europese burger – op alle niveaus. Wil je dat je stem wordt gehoord, dan moet je goed begrijpen wie er over welke Europese kwesties een besluit neemt.

Volgens het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (Titel 1) bestaan er drie soorten EU-bevoegdheden: exclusieve (de EU besluit alleen), gedeelde (de EU besluit samen met de lidstaten), en ondersteunende (de EU staat de lidstaten bij).

Op grond van deze bevoegdheden wordt beleid gemaakt op bepaalde terreinen via uitvoeringshandelingen, verordeningen, richtlijnen, wetgeving of simpelweg institutionele besluiten zonder enige formele impact op wetgeving. Daarnaast worden er besluiten genomen door het Parlement, de rechterlijke instanties, adviesorganen zoals het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) en het Europees Comité van de Regio's, met uiteenlopende drijfveren, consequenties en gevolgen – zeker ook voor andere bestuursniveaus.

Beleidssterreinen waarop de EU exclusief bevoegd is

- douane-unie;
- vaststelling van de mededingingsregels die nodig zijn voor de werking van de interne markt;
- instandhouding van de biologische rijkdommen van de zee in het kader van het gemeenschappelijk visserijbeleid;
- gemeenschappelijk handelsbeleid;
- het sluiten van een internationale overeenkomst als een wetgevingshandeling daarin voorziet;
- het monetair beleid voor de lidstaten die de euro als munt hebben.

Beleidssterreinen waarop de EU gedeelde bevoegdheden heeft

- interne markt;
- sociaal beleid;
- economische, sociale en territoriale samenhang;
- landbouw en visserij, met uitsluiting van de instandhouding van de biologische rijkdommen van de zee;
- milieu;
- consumentenbescherming;
- vervoer;
- trans-Europese netwerken;
- energie;
- de ruimte van vrijheid, veiligheid en recht;
- gemeenschappelijke veiligheidsvraagstukken op het gebied van volksgezondheid;
- onderzoek, technologische ontwikkeling en de ruimte;
- ontwikkelingssamenwerking en humanitaire hulp.

Beleidssterreinen waarop de EU ondersteunende en coördinerende bevoegdheden heeft

- economisch beleid;
- werkgelegenheidsbeleid;
- sociaal beleid;
- bescherming en verbetering van de menselijke gezondheid;
- industriebeleid;
- cultuur;
- toerisme;
- onderwijs, beroepsopleiding, jongeren en sport;
- civiele bescherming;
- administratieve samenwerking.

Aan de hand van deze lijst kun je nagaan wat voor soort bevoegdheid (exclusief, gedeeld of ondersteunend) de EU op het terrein in kwestie heeft. In het geval van een gedeelde/ ondersteunende EU-bevoegdheid kun je overwegen om op nationaal (of ander) niveau aanvullende actie te ondernemen. Licht jouw actievoorstel op een gebied dat niet voorkomt in deze uitvoerige lijst van Europese beleidssterreinen, dan is er een aanzienlijke kans dat het als niet-ontvankelijk zal worden verklaard door de EU-instelling waaraan je het wilt voorleggen.

► **Meer informatie over de bevoegdheidsverdeling binnen de Europese Unie:**
commission.europa.eu/about-european-commission/what-european-commission-does/law/areas-eu-action_nl.

TOOLKIT PARTICIPATIE

Klachten, adviesverlening, raadplegingen, initiatieven en andere middelen

Transnationale participatie: instrumenten te kust en te keur?

De EU is haar status van intergouvernementele organisatie waarin vertegenwoordigers van nationale regeringen achter gesloten deuren hun beslissingen nemen, al lang ontgroeid; sindsdien is een hele reeks voorstellen ingediend voor participatie-instrumenten, hebben praktische mechanismen het licht gezien en zijn bestaande regelingen hervormd, zodat het op transnationaal niveau niet enkel bij mooie woorden blijft en actief EU-burgerschap en de participatiedemocratie tot de dagelijkse werkelijkheid gaan behoren.

Wie zijn rol als actief EU-burger wil vervullen en zijn ideeën, zorgen en voorstellen op transnationaal niveau onder de aandacht wil brengen, moet dan ook zorgvuldig nagaan welke participatie-instrumenten tot zijn beschikking staan. Hieronder volgt een greep uit de belangrijkste mogelijkheden op dit moment:

Klachten

als je niet tevreden bent met een maatregel van de EU, kun je officieel een klacht indienen bij de Europese Ombudsman; op de website vind je formulieren in de 24 officiële talen. Let op: niet alleen EU-burgers maar iedereen die in een lidstaat woont, evenals bedrijven, verenigingen of andere organen die hun statutaire zetel in de Unie hebben, kunnen een klacht indienen bij de Ombudsman.

►► ombudsman.europa.eu/nl/make-a-complaint

Advies

bots je als EU- (of EER-)burger of -bedrijf in een ander EU-land op obstakels omdat een bepaalde overheidsinstantie de EU-wetgeving niet naleeft, dan kan Solvit, het mechanisme voor probleemoplossing van de Europese Commissie, je helpen. Deze onlinedienst in 25 talen (EU-talen en Noors) houdt zich bezig met problemen van grensoverschrijdende aard die ontstaan omdat overheidsinstanties in de EU-lidstaten de EU-wetgeving niet naar behoren toepassen.

►► ec.europa.eu/solvit

Consumentenrechten

als je bijvoorbeeld denkt dat je rechten als consument geschonden zijn of je wilt een schadeloosstelling, dan kun je je wenden tot het Netwerk van Europese consumentencentra, dat zich bezighoudt met problemen die te maken hebben met gebrekkige producten of ontoereikende dienstverlening in een van de 30 landen (EU/EER – EU-talen, Noors en IJslands).

►► commission.europa.eu/live-work-travel-eu/consumer-rights-and-complaints/resolve-your-consumer-complaint_nl

Opleiding en werk

als je op zoek bent naar een baan of opleiding in Europa, dan is er een dienst in alle officiële talen van de EU + Noors en IJslands genaamd Eures, het Europees netwerk van diensten voor de arbeidsvoorziening, dat zowel werkzoekenden als werkgevers advies en diensten verleent (in het najaar van 2023 stonden niet minder dan 3,9 miljoen vacatures en 1 miljoen cv's op het portaal).

►► ec.europa.eu/eures

Raadplegingen

de Europese Commissie organiseert zeer regelmatig openbare raadplegingen over nieuw beleid of nieuwe wetten. Dit is een mooie kans om al vroeg in het officiële besluitvormingsproces je stem te laten horen. Je kunt je opgeven om op de hoogte te worden gebracht van nieuwe raadplegingen over onderwerpen die je na aan het hart liggen.

►► ec.europa.eu/info/law/contribute-law-making_nl

Indirecte actie

er zijn verschillende EU-instellingen die burgers kunnen helpen hun stem op EU-niveau te laten horen. Deze instellingen omvatten het Europees Parlement (en de EP-leden uit jouw land), het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Europees Comité van de Regio's.

►► **Europees Parlement:** europarl.europa.eu/at-your-service/nl/

►► **Europees Economisch en Sociaal Comité:** eesc.europa.eu/nl/our-work

►► **Europees Comité van de Regio's:** cor.europa.eu/nl/our-work

Verzoekschriften

het indienen van een verzoekschrift behoort tot de grondrechten van de Europese burgers: elke burger kan individueel of samen met anderen te allen tijde zijn petitierecht bij het Europees Parlement uitoefenen conform artikel 227 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie. Let op: niet alleen EU-burgers maar ook bedrijven en verenigingen die in de EU zijn gevestigd kunnen van dit recht gebruikmaken. Je verzoekschrift kan een individueel verzoek, een klacht of een opmerking over de toepassing van het EU-recht zijn of een oproep aan het Europees Parlement om een standpunt in te nemen ten aanzien van een specifieke kwestie.

►► petiport.europarl.europa.eu

Europees burgerinitiatief

dankzij het Europees burgerinitiatief (EBI) kan een miljoen EU-burgers uit ten minste zeven EU-lidstaten de Europese Commissie vragen om met een wetgevingsvoorstel te komen over een onderwerp dat onder haar bevoegdheid valt. Wie een burgerinitiatief lanceert, krijgt een jaar de tijd om de nodige steun te verzamelen. De steunbetuigingen – die online mogen worden verzameld – moeten door de

bevoegde autoriteiten in elke lidstaat worden gecertificeerd. De initiatiefnemers van een succesvol burgerinitiatief worden vervolgens door de Commissie uitgenodigd voor een vergadering en door het Europees Parlement voor een openbare hoorzitting. De Commissie krijgt zes maanden de tijd om het initiatief te bestuderen en te besluiten hoe zij daaraan gevolg zal geven.

►► europa.eu/citizens-initiative/

Als je je afvraagt voor welk instrument je moet kiezen, ga dan bij jezelf na wat je precies wilt bereiken: wil je een nieuw onderwerp op de EU-agenda zetten? Of wil je juist ergens een einde aan maken? Misschien hoop je een bestaande situatie te verbeteren? Vergeet niet dat het ook mogelijk is een bepaald instrument in te zetten als pasmunt en aanvulling op andere maatregelen. Zoals je ziet, kunnen EU-burgers op heel wat manieren van zich laten horen. In het volgende hoofdstuk lees je meer over het krachtigste instrument voorhanden: het Europees burgerinitiatief.

EBI-GIDS

Handleiding voor het Europees burgerinitiatief

Het Europees burgerinitiatief: een eerste stap op weg naar transnationale directe democratie

“De grootste vernieuwing van de transnationale democratie” sinds de invoering van de rechtstreekse verkiezingen voor het Europees Parlement meer dan vier decennia geleden: het Europees burgerinitiatief. Wij, de burgers van de Europese Unie, hebben net als een meerderheid in het Europees Parlement en de lidstaten nu het recht om de politieke agenda voor het hele continent te bepalen. Een instrument dat zorgvuldig wordt gebruikt: sinds de lancering in 2012 zijn er meer dan 100 EBI's ingediend.

Wat je absoluut moet weten over het Europees burgerinitiatief (EBI):

- Om de beleidsvoorstellen van de Commissie mee te kunnen bepalen, moet een EBI binnen een jaar na het starten van het verzamelen van steunbetuigingen worden gesteund door minstens één miljoen EU-burgers uit minimaal zeven van de 27 lidstaten. In elk van die zeven landen is een minimumaantal handtekeningen vereist.
- De Commissie is bevoegd om wetgevingsvoorstellen te doen op verschillende terreinen, waaronder milieu, landbouw, vervoer, volksgezondheid of internationale handel. EBI's kunnen betrekking hebben op elk van deze gebieden.
- Om een burgerinitiatief te kunnen lanceren moeten burgers een “groep van organisatoren” vormen, bestaande uit ten minste zeven EU-burgers uit ten minste zeven verschillende lidstaten. De leden van de groep moeten EU-burgers zijn.
- Een initiatief kan worden gesteund door alle EU-burgers die oud genoeg zijn om mee te doen aan de verkiezingen voor het Europees Parlement (16 jaar in Estland, Oostenrijk, Malta, België en Duitsland, 17 jaar in Griekenland en 18 jaar in alle andere lidstaten). Om een initiatief te steunen, moeten burgers een specifiek steunbetuigingsformulier invullen dat door de organisatoren op papier of online wordt verstrekt.
- Binnen één maand na ontvangst van een succesvol burgerinitiatief belegt de Commissie een vergadering met de organisatoren, die de kans krijgen hun initiatief te presenteren op een openbare hoorzitting van het Europees Parlement. Binnen zes maanden volgt een officieel antwoord van de Commissie. Als de Commissie besluit een wetgevingsvoorstel in te dienen, start zij de gebruikelijke wetgevingsprocedure.

Hoewel formeel gezien enkel de Europese Commissie het recht heeft om pan-Europese wetgeving te initiëren, is het Europees burgerinitiatief een instrument dat voorafgaand aan de wetgeving mee de agenda kan bepalen. Het opent ook de deur naar de toekomst van participatiepolitiek: nooit eerder was een regeling in de EU zo direct, transnationaal en digitaal en veel lidstaten zijn geïnspireerd om in eigen land soortgelijke agendabepalende instrumenten in te voeren.

Het EBI reikt dan ook veel verder dan het recht om verzoekschriften in te dienen: het is het recht van alle burgers om te allen tijde mee te beslissen over de agendapunten van de Europese instellingen. Sinds 2012 zijn al meer dan 100 EBI's ingediend bij de Europese Commissie; 26 registratieverzoeken werden van de hand gewezen omdat de Commissie van mening was dat niet aan alle formele vereisten werd voldaan. In verschillende gevallen — de EBI's om de TTIP-overeenkomst en het Minority SafePack-initiatief stop te zetten bijvoorbeeld — verplichtte het Europese Hof van Justitie de Commissie later om het initiatief te registreren.

Het wetskader voor het Europees burgerinitiatief bestaat uit de EU-Verdragen, secundair Europees recht en nationale wetgeving. Terwijl verschillende nationale bepalingen de certificering van online verzamelde handtekeningen en de verificatie van steunbetuigingen regelen, is de belangrijkste Europese wetgeving vervat in de volgende teksten:

- **Grondslag:** Titel II (artikel 11, lid 4) van het Verdrag betreffende de Europese Unie (VEU), Bepalingen inzake de democratische beginselen; Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (Publicatieblad van de Europese Unie, PB C 83 van 30.3.2010, blz. 389).
- **Verordening:** Verordening (EU) 2019/788 betreffende het Europees burgerinitiatief met bijlagen (Publicatieblad van de Europese Unie, PB L 130 van 17.5.2019, blz. 55).
- **Uitvoering:** Europees Parlement: artikelen 222 en 230 van het Reglement van het Europees Parlement [europarl.europa.eu/doceo/document/RULES-9-2020-02-03-TOC_NL.html].

Belangrijk: overeenkomstig de verordening betreffende het Europees burgerinitiatief (Hoofdstuk V, artikel 25) moet de uitvoering van het EBI om de vier jaar officieel worden beoordeeld.

►► **Volledig EBI-regelgevingskader:** europa.eu/citizens-initiative/how-it-works/regulatory-framework_nl

►► **EBI-verificatie en -certificering door lidstaten:** europa.eu/citizens-initiative/authorities-verification-and-certification-statements-support_nl

Het Europees burgerinitiatief: vele wegen leiden naar Rome

Het Europees burgerinitiatief wordt weleens vergeleken met een Zwitsers zakmes: een slim bedacht, multifunctioneel instrument dat in allerlei omstandigheden van pas komt. Aangezien bijna 450 miljoen EU-burgers uit 27 lidstaten (en uit de hele wereld, als je als EU-burger buiten de EU leeft) gebruik kunnen maken van het EBI, heeft het betrekking op de manier waarop democratie wordt begrepen en werkt op transnationaal niveau.

Op basis van de ervaringen van de eerste 100 initiatieven die tussen 2012 en 2019 zijn ingediend, is in 2020 een bijgewerkte en toegankelijker versie van het EBI in werking getreden. Een kwart van de initiatieven werd afgewezen vanwege de strikte interpretatie en toepassing van de verordening door de Commissie. Volgens de nieuwe regels krijgen de organisatoren en de Commissie echter meer tijd om een oplossing te vinden, inclusief de mogelijkheid om alleen de ontvankelijke delen van een initiatief te registreren. Er wordt ook meer tijd gegeven voor de voorbereiding op de start van het verzamelen van handtekeningen, evenals op alle andere stappen in het proces.

In een EBI-proces zijn er drie verschillende soorten rollen, namelijk als organisator, verdediger en waarnemer.

Als organisator speel je een hoofdrol: je bent immers verantwoordelijk voor alle in de EBI-verordening vastgelegde belangrijke stappen. Bovendien treed je op als vertegenwoordiger tegenover de instellingen, je aanhangers en eigenlijk heel Europa. Een flinke dosis diplomatie, geduld en inzet zullen dan ook nodig zijn, en je zult je handen vol hebben aan activiteiten op het vlak van communicatie en public relations.

Als verdediger van een EBI behoor je tot een groep van minstens een miljoen burgers uit zeven of meer lidstaten die zich achter een bepaalde Europese zaak scharen. Van jou wordt verwacht dat je het desbetreffende EBI ondertekent, wat erop neerkomt dat je online of op papier een "steunbetuiging" invult. Let erop dat je een

officieel geregistreerd initiatief ondertekent.

Waarnemers ten slotte zijn mensen die graag willen weten wat een EBI inhoudt, meer inzicht willen krijgen en mogelijk interessante bijdragen en commentaar kunnen leveren voor de organisatoren, de media, onderzoekers en de EU.

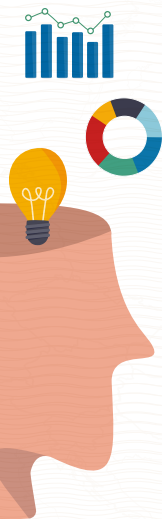
Wie zich inzet als organisator, verdediger of waarnemer moet overigens nog andere aspecten in overweging nemen voor hij of zij een initiatief opstart, ondertekent of bespreekt. Wat wil je met een bepaald EBI bereiken, zo luidt de hamvraag. Wat is je doel? Wil je iets nieuws voor Europa voorstellen? Of wil je bepaald EU-beleid wijzigen of afschaffen? Veel kwesties zijn echter niet alleen zwart of wit, goed of slecht, soms is een kleine ingreep al voldoende. In de meeste gevallen zal het je erom gaan bepaalde onderdelen van de EU-wetgeving te wijzigen. Ook kan het gebeuren dat je een EBI wilt gebruiken als pasmunt om daarmee wetgeving die in de pijplijn zit te ondersteunen. Een andere mogelijkheid is dat je een EBI beschouwt als katalysator voor de totstandkoming van een breed transnationaal netwerk of alliantie. Of misschien is het je eigenlijk alleen te doen om de public relations en gebruik je het EBI om de aandacht te vestigen op je zaak of je organisatie? Jij hebt het heft in handen!

Hieronder volgt een greep uit de vele manieren waarop een EBI kan worden ingezet:

- als **impuls** voor de EU om iets nieuws te doen. In zulke gevallen zul je een flinke portie geduld nodig hebben. Het kan heel wat tijd in beslag nemen voor een burgerinitiatief helemaal is afgerond. Een eerste stap is het vinden van een geschikte, bruikbare rechtsgrondslag, en je moet begrijpen dat een publiek debat over jouw voorstel de mooiste beloning is voor je inspanningen;
- als **rem**, om de EU ervan te weerhouden iets te doen. De timing is hier van cruciaal belang: je moet je zorgen op het juiste moment kenbaar maken om zoveel mogelijk gewicht in de schaal te leggen en zoveel mogelijk steun te verwerven; het verzamelen van de handtekeningen moet dan ook snel en vlot verlopen;
- als **uitlaatklep**, met de bedoeling de bestaande EU-wetgeving te verbeteren. Je wilt bepaalde wetgeving wijzigen om een specifiek probleem aan te pakken: belangrijk is dan de zaken zo eenvoudig mogelijk voor te stellen. EBI's die fungeren als uitlaatklep zijn vaak al te complex, zodat de boodschap ervan niet duidelijk overkomt; probeer zoveel mogelijk bij het eigenlijke onderwerp te blijven;

- als **pasmunt**; het EBI is dan bedoeld om extra gewicht in de schaal te leggen bij pogingen de Europese besluitvorming in een bepaalde richting te sturen. Voor je een dergelijk initiatief lanceert kan het nuttig zijn na te gaan hoe het staat met je invloed en politieke macht, los van het EBI, en te kijken of er aanvullende voordelen zijn. Laat geen twijfel bestaan over je bedoelingen bij de mensen die het initiatief willen ondersteunen; vergeet niet dat een EBI kan worden ingetrokken en houd rekening met de termijnen;
- als **katalysator** om brede Europese netwerken en allianties op te richten. Dit is een uitstekende aanpak als je je initiatief beschouwt als onderdeel van een strategie op langere termijn om mensen uit heel Europa samen te brengen en/of een Europese verkiezingscampagne voor te bereiden;
- om de **schijnwerper** te richten op jou en/of je organisatie. In dat geval moet je eerst een passende en pakkende boodschap bedenken voor je EBI. Ook moet je volstrekt duidelijk zijn over je bedoelingen, zodat mensen die je initiatief zouden willen ondersteunen niet teleurgesteld worden.

Ten slotte nog dit: het EBI biedt tal van kansen, maar de vraag is hoe je daarmee omgaat: het is aan jou om in te schatten wat wel en niet mogelijk is. Alleen wie inzicht heeft in de multifunctionaliteit van dit nieuwe transnationale participatiemechanisme zal realistische verwachtingen hebben en dus ook een realistische strategie uitwerken en daarnaar handelen.

Het Europees burgerinitiatief: bepaal de EU-agenda in tien stappen

Denk je erover zelf een EBI op te starten? Weet dat dit minstens drie jaar, en waarschijnlijk zelfs meer, in beslag zal nemen (en dat daarnaast de nodige middelen vereist zijn). Maar als je een en ander slim aanpakt en niets overhaast, dan krijg je de kans heel wat bij te leren en nieuwe inzichten te verwerven, en zul je (hopelijk) echt iets voor Europa kunnen betekenen. Hieronder volgen de tien stappen van de EBI-procedure.

Stap 1: idee

Je hebt een idee, een project of een punt van zorg dat kan worden meegenomen in de Europese beleidsvorming. Ga eerst na of er mogelijk eenvoudigere en toegankelijker instrumenten bestaan om je stem te laten horen. Valt je keuze op het EBI, dan volgt stap 2.

Stap 2: kennis

De EBI-procedure heeft tal van wettelijke en beleidsimplicaties. Zorg dat je alle ins en outs van de procedure kent voor je je eigen initiatief opstart. Ontvang in dit vroege stadium ondersteuning door contact op te nemen met het Forum voor het Europees burgerinitiatief (zie het gedeelte 'Ondersteuning' voor meer informatie). Vraag jezelf af of de zaak de moeite loont. Is het antwoord ja, ga dan naar stap 3.

Stap 3: doelstellingen

Nog een belangrijk punt dat aandacht verdient voor je van start gaat met de officiële procedure: wat wil je bereiken en in hoeverre zijn die verwachtingen realistisch? Bepaal het doel, de reikwijdte en de specifieke functie van je initiatief. Houd het voor iedereen zo eenvoudig mogelijk. Bij deze stap is het zinvol om eens aandachtig te kijken naar de lessen die eerdere EBI-organisatoren hebben geleerd.

Stap 4: uitwerking

Je voorstel moet zodanig worden geformuleerd en toegelicht dat het in alle Europese talen, en in de vele verschillende politieke culturen, begrijpelijk is. Dit is het moment om je te verdiepen in het officiële onlinesysteem voor het verzamelen van handtekeningen, dat de EU gratis ter beschikking stelt, en gebruik te maken van alle beschikbare ondersteuning.

Stap 5: registratie

Dit is de eerste formele hindernis voor veel "groepen organisatoren", aangezien je aan bepaalde criteria moet voldoen om je te registreren. Het belangrijkste is dat je initiatief niet overduidelijk

buiten de bevoegdheden van de Commissie valt. Ook hier kan het Forum voor het Europees burgerinitiatief je met raad en daad van dienst zijn. En dan is het tijd om je EBI in te dienen via de officiële website, voorzien van een titel en een beschrijving van de doelstellingen van je voorstel. Afhankelijk van de noodzaak om je voorstel te wijzigen of aan te passen, zal de Commissie je EBI binnen 2-4 maanden registreren (of weigeren). Na registratie vertaalt de Commissie de titel en de doelstelling van je voorstel in alle 24 officiële talen.

Stap 6: handtekeningen verzamelen

En dan nu het beste maar ook het lastigste onderdeel: in minder dan een jaar tijd moet je meer dan een miljoen Europeanen uit ten minste zeven lidstaten voor je zaak zien te winnen. Dit moet lang van tevoren worden voorbereid door een pan-Europees netwerk van partners uit heel Europa op te zetten. Na de officiële registratie moet je binnen zes maanden beginnen met het daadwerkelijk verzamelen van handtekeningen. Je hoeft alleen maar de Commissie 10 werkdagen vóór de door jou gekozen startdatum op de hoogte te stellen, zodat het begin en het einde van de verzamelfase van een jaar kunnen worden gepubliceerd. Houd er rekening mee dat je aparte steunbetuigingsformulieren moet gebruiken voor elke nationaliteit. Met andere woorden: alle ondertekenaars op één formulier moeten de nationaliteit van hetzelfde EU-land hebben.

Stap 7: dialoog

Zonder communicatie geen steun; om je initiatief uiteindelijk tot een goed einde te brengen is het cruciaal dat je de dialoog aangaat met potentiële medestanders maar ook met sceptici. Vergeet dus zeker niet om naast het verzamelen van handtekeningen ook aandacht te vragen voor je initiatief via (sociale) media en tijdens allerhande evenementen. Voor deze stap is het ook weer erg zinvol om te leren van eerdere EBI's. De mensen die eraan hebben gewerkt, hebben veel ervaring en kennis te delen.

Stap 8: obstakels

Voor je uiteindelijk je initiatief en de vereiste certificeringen kunt voorleggen aan de Europese Commissie moeten tientallen hindernissen worden overwonnen. Eerst moet je de verzamelde steunbetuigingen binnen drie maanden na het einde van de fase van het verzamelen van handtekeningen indienen bij de verschillende nationale autoriteiten. Deze autoriteiten hebben maximaal drie maanden de tijd om de handtekeningen te verifiëren en te certificeren. Daarna heb jij als "groep van organisatoren" nog drie maanden de tijd om je voor te bereiden op het definitief indienen van de certificeringen bij de Commissie. Om al deze veeleisende fases probleemloos te doorlopen, heb je een betrouwbaar en goed voorbereid team nodig dat het initiatief in goede banen helpt leiden. Domme fouten kunnen tot hoge bijkomende kosten, vertraging en frustraties leiden.

Stap 9:communicatie

Met de indiening van het EBI begint een ander belangrijk hoofdstuk, namelijk de communicatie over een officiële EU-kwestie, waarmee je politiek op de voorgrond treedt. Als je initiatief succes heeft gaan er nieuwe deuren open en volgen formele gesprekken met de Commissie en een openbare hoorzitting in het Europees Parlement.

Binnen een maand na de indiening van je succesvolle EBI word je uitgenodigd voor een officiële bijeenkomst met de Commissie om je voorstel te bespreken, en in de daaropvolgende maanden word je uitgenodigd om te spreken tijdens een openbare hoorzitting in het Europees Parlement. Andere EU-instellingen, zoals het Europees Economisch en Sociaal Comité en alle nationale parlementen van alle EU-lidstaten, zullen ook worden geïnformeerd. Dit is een mooie kans om nog meer mensen te overtuigen – en misschien ook de juiste mensen te bereiken!

Stap 10:lessen

Hiermee komt een einde aan een uitputtingsslag, die hopelijk ook heel wat heeft opgeleverd. Vergeet niet dat er nu nog veel werk aan de winkel is achter de schermen, met name op het vlak van documentatie en evaluatie, zodat iedereen lessen kan trekken uit de opgedane ervaring. Door deel uit te maken van de tweede generatie EBI's (vanaf 2020) sta je op het punt geschiedenis te schrijven.

►► *Een stapsgewijze wetgevingsprocedure en tijdschema: europa.eu/citizens-initiative/how-it-works_nl*

Het Europees burgerinitiatief: of hoe een stempel te drukken

Pro- lifebeweging: Een van ons

Het “Een van ons”-initiatief was een van de eerste Europese burgerinitiatieven die erin slaagden meer dan een miljoen handtekeningen te verzamelen. Het initiatief richtte zich op de waardigheid, het recht op leven en de integriteit van ieder mens vanaf de conceptie. Het belangrijkste doel was het stopzetten van de EU-financiering van activiteiten waarbij menselijke embryo's betrokken zijn, met name voor onderzoek, volksgezondheid en ontwikkelingshulp. De Europese Commissie heeft besloten de wetgevingsherziening niet uit te voeren, aangezien zij het bestaande wetgevingskader passend achtte. De organisatoren gingen daartegen in beroep bij het Europese Hof, maar verloren.

►► Website van het initiatief: oneofus.eu

►► Officieel EBI-register: europa.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2012/000005_nl

Bescherm de dieren: Stop vivisectie

Het initiatief “Stop Vivisection” was gericht op het uitfasen van dierproeven. De campagne werd ondersteund door een EU-brede alliantie van meer dan 250 dierenbeschermingsgroepen, wetenschappelijke organisaties en bedrijven die “dierproefvrije” producten verkopen, en kreeg de steun van meer dan 1,17 miljoen EU-burgers. De Europese Commissie deelde de overtuiging van de organisatoren dat dierproeven op termijn moeten worden verboden, maar was het niet eens met de stelling dat het “dierenmodel” op wetenschappelijke gronden ontoelaatbaar was.

►► Website van het initiatief: stopvivisection.eu

►► Officieel EBI-register: europa.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2012/000007_nl

Verbieden van bestrijdingsmiddelen: Stop glyfosaat

Het EBI “Stop glyfosaat” werd gelanceerd in januari 2017 en had drie doelen: glyfosaat verbieden, de goedkeuringsprocedure voor bestrijdingsmiddelen aanpassen en verplichte streefdoelen vaststellen voor een verminderd gebruik van bestrijdingsmiddelen in de hele EU. Het belangrijkste doel was het bereiken van een toekomst zonder bestrijdingsmiddelen. De organisatoren bereikten de drempel van één miljoen in minder dan zes maanden! Hoewel de Commissie heeft besloten glyfosaat niet te verbieden, heeft zij toegezegd een wetgevingsvoorstel in te dienen om de transparantie bij de evaluatie van bestrijdingsmiddelen te vergroten en de kwaliteit en onafhankelijkheid van de wetenschappelijke studies die de basis vormen van de beoordelingen van de Europese Autoriteit voor voedselveiligheid, te verbeteren. De Commissie verbond zich er ook toe de richtlijn inzake duurzaam gebruik te herzien.

►► **Website van het initiatief:**
stopglyphosate.org/

►► **Officieel EBI-register:** europa.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2017/000002_nl

Recht op water: een mensenrecht

Dit initiatief van vakbonden in heel Europa was een van de eerste die ooit werden geregistreerd, op 10 mei 2012. Het doel was om de Europese Commissie te verzoeken wetgeving voor te stellen om het recht van mensen op water en sanitaire voorzieningen, zoals erkend door de Verenigde Naties, uit te voeren en de verstrekking ervan als essentiële openbare diensten voor iedereen te bevorderen. Het belangrijkste doel van de campagne was dat de EU-wetgeving de nationale regeringen zou moeten verplichten om alle burgers te voorzien van voldoende schoon drinkwater en sanitaire voorzieningen. De Commissie heeft besloten op verschillende gebieden die verband houden met het initiatief actie te ondernemen (de transparantie vergroten, innovatie stimuleren enz.) en heeft een wetgevingsvoorstel ingediend om de Drinkwaterrichtlijn te herzien, met inbegrip van de verplichting voor de lidstaten om de toegang tot water voor de meest kwetsbare groepen te waarborgen.

►► **Website van het initiatief:**
right2water.eu

►► **Officieel EBI-register:** europa.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2012/000003_nl

Minority SafePack: bescherming van verscheidenheid in Europa

Zoals de naam van dit initiatief al suggereert, heeft het EBI “Minority SafePack” de Commissie een heel pakket maatregelen voorgesteld, waaronder aspecten zoals de bevordering van zeldzamere talen, de bescherming van nationale minderheden en onderzoeksprogramma’s over de voordelen van taalkundige en culturele verscheidenheid in de Europese Unie. Dit initiatief ging in 2013 van start, maar de registratie ervan werd door de Commissie afgewezen, een besluit dat vier jaar later door het Europese Hof nietig werd verklaard. In het voorjaar van 2020 had dit EBI meer dan een miljoen handtekeningen verzameld. In haar antwoord belichtte de Commissie haar standpunt, namelijk dat de volledige uitvoering van de reeds bestaande wetgeving en beleidsmaatregelen voor een krachtige ondersteuning van de doelstellingen van het initiatief zorgde en dat zij daarom geen rechtshandeling had voorgesteld.

Website van het initiatief:

minority-safepack.eu

Officieel EBI-register: europa.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2017/000004
[nl](http://europa.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2017/000004)

Extremisme: steun mensenrechten in de EU

Met dit initiatief, geregistreerd in de zomer van 2017, wordt de Europese Commissie verzocht een nieuwe anti-extremismerichtlijn voor te stellen waarin een neutrale definitie van extremisme wordt opgenomen, ongeacht de beweegredenen ervan en die alle handelingen omvat die gericht zijn op de vernietiging van grondrechten, evenals een verbod op extremisme in scholen en andere openbare instellingen. Een Europese richtlijn op dit gebied moet ook schadeclaims mogelijk maken, geïnspireerd door de bestaande antidiscriminatiewet, om vrouwen, kinderen en mensen op het werk effectief te beschermen. Na een jaar van handtekeningen verzamelen kondigden de organisatoren aan dat ze meer dan een miljoen steunbetuigingen hadden verzameld. Op het moment van schrijven bevindt dit EBI zich in de fase waarin de steunbetuigingen worden geverifieerd.

Website van het initiatief:

stop-extremism.eu

Officieel EBI-register: europa.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2017/000007
[en](http://europa.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2017/000007)

End the Cage Age: gericht op hogere dierenwelzijnsnormen

In dit EBI werd de Commissie verzocht om duidelijke regels op te stellen tegen het gebruik van kooien in de Europese Unie en prioriteit te geven aan een meer humane behandeling van boerderijdieren. In het bijzonder hoopten de organisatoren het gebruik van kooien voor alle pluimvee, individuele zeug- en kalverboxen enz. te verbieden om ervoor te zorgen dat dieren bewegingsvrijheid hebben en dicht bij elkaar kunnen blijven als koppels of in hun kudde. Het EBI "End the Cage Age" werd in oktober 2020 bij de Europese Commissie ingediend. De Commissie antwoordde op 30 juni 2021 en zegde toe uiterlijk eind 2023 een wetgevingsvoorstel in te dienen om het gebruik van kooien voor alle in het initiatief genoemde diersoorten en -categorieën geleidelijk af te schaffen en uiteindelijk te verbieden.

Website van het initiatief:

endthecageage.eu

Officieel EBI-register: europa.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2018/000004_nl

Cohesiebeleid voor de gelijkheid van de regio's en de duurzaamheid van de regionale culturen

De organisatoren van dit initiatief vragen om in het kader van het cohesiebeleid bijzondere aandacht te besteden aan regio's met nationale, etnische, culturele, religieuze of taalkundige kenmerken die verschillen van die van de omliggende regio's.

De registratie van dit initiatief werd aanvankelijk in 2013 door de Commissie afgewezen, een besluit dat het Europees Hof zes jaar later nietig heeft verklaard. Aan het einde van de periode voor het verzamelen van handtekeningen, in mei 2021 (de termijn was uitgesteld vanwege de COVID-19-pandemie), hadden de organisatoren de steun van 1 414 175 burgers gekregen. De verificatie van de steunbetuigingen is nog aan de gang.

> Website van het initiatief:

www.nationalregions.eu

> Officieel EBI-register: europa.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2019/000007_nl

Red de bijen en de boeren! Naar een bijvriendelijke landbouw voor een gezond milieu

Dit initiatief, dat in september 2019 werd geregistreerd, streeft ernaar de ecologische en sociaal-economische duurzaamheid van de Europese landbouw te verbeteren aan de hand van drie doelstellingen: geleidelijke afschaffing van synthetische pesticiden tegen 2035, herstel van de biodiversiteit in de landbouw en steun voor landbouwers bij de transitie naar duurzame landbouw. In haar antwoord van april 2023 erkende de Commissie het belang van dit initiatief, dat door 1 054 973 burgers werd ondertekend. Na een evaluatie was zij evenwel van mening dat de voorstellen die reeds zijn gedaan in het kader van de Europese Green Deal een alomvattend antwoord bieden op de doelstellingen van het initiatief. Het verdiende dus de voorkeur om ervoor te zorgen dat deze voorstellen door de medewetgevers (Parlement en Raad) worden goedgekeurd en snel worden uitgevoerd.

> *Website van het initiatief:* <https://www.savebeesandfarmers.eu>

> *Officieel EBI-register:* https://europea.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2019/000016_nl

Stop het ontvinnen van haaien – Stop de handel

Dit initiatief laat zien dat er bij het publiek zorgen bestaan over de duurzaamheid van de wereldwijde haaienvisserij en -handel. De Commissie wordt in dit verband verzocht een einde te maken aan de handel in losse haaienvinnen in de EU, en de EU-verordening inzake het verbod op het vinnen van haaien (invoer, uitvoer en doorvoer van losse haaienvinnen) uit te breiden. Nadat maar liefst 1 119 966 handtekeningen waren verzameld verwelkomde de Commissie het initiatief in juli 2023 en zegde zij toe actie te ondernemen om na te gaan of het mogelijk is een wetgevingsinitiatief te nemen, een effectbeoordeling te starten, de relevante statistieken te verbeteren en samen te werken met internationale partners.

> *Website van het initiatief:* <https://www.stop-finning-eu.org>

> *Officieel EBI-register:* https://europea.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2020/000001_nl

Voor cosmetica zonder dierenleed – maak Europa dierproefvrij

Omdat de belofte van een Europa waar dieren niet meer lijden en sterven ten behoeve van cosmetica niet is nagekomen, roepen de organisatoren van dit initiatief op tot een aanpassing van de wetgeving om het verbod op dierproeven in cosmetica te beschermen en te versterken, de EU-wetgeving inzake chemische stoffen aan te passen en de wetenschap te moderniseren om alle dierproeven in de EU uit te faseren. De Commissie was ingenomen met het initiatief, waarvoor 1 217 916 handtekeningen zijn ontvangen. Zij erkende dat dierenwelzijn een groot punt van zorg blijft voor de Europese burgers en benadrukte de leidende rol van de EU op dit gebied. Zij kondigde aan een routekaart met wetgevende en niet-wetgevende maatregelen te lanceren om dierproeven verder terug te dringen en uiteindelijk een niet-diergebonden regelgevingssysteem in het kader van de wetgeving inzake chemische stoffen tot stand te brengen.

►► Website van het initiatief: <https://crueltyfreeeurope.org/save-cruelty-free-cosmetics>

►► Officieel EBI-register: https://europea.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2021/000006_nl

Bontvrij Europa

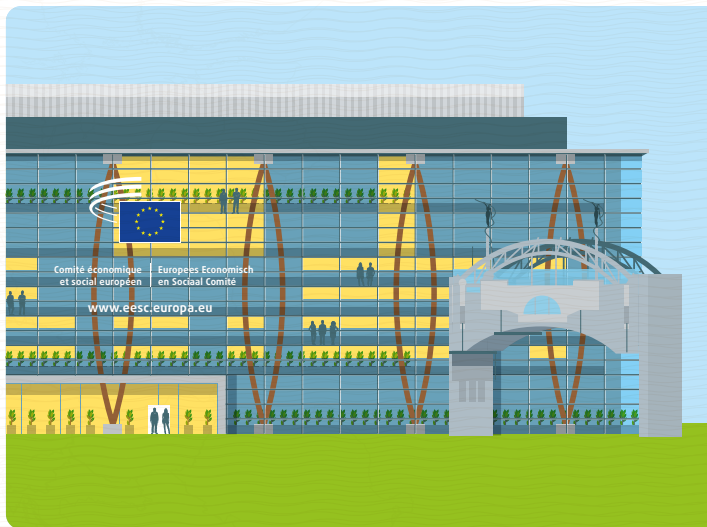
Dit initiatief, ondersteund door 1 502 319 geverifieerde handtekeningen, werd in juni 2023 gevalideerd als het 10e succesvolle EBI. Bontvrij Europa heeft tot doel bontfokkerijen en de verkoop van bontproducten op de Europese markt wettelijk te verbieden vanwege hun wrede, onethische, onveilige en niet-duurzame praktijken. De Europese Commissie evalueert momenteel dit initiatief en zal uiterlijk medio december 2023 met een reactie komen.

►► Website van het initiatief: <https://furfreeeurope.eu>

►► Officieel EBI-register: https://europea.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2022/000002_nl

EEN TRANSNATIONALE BRUG

Het Europees Economisch
en Sociaal Comité

Het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) is een van de oudste EU-instellingen; het werd in 1957 bij het Verdrag van Rome opgericht. De 329 leden van het Comité zijn afkomstig uit alle EU-lidstaten en vertegenwoordigen de werkgevers, de werknemers en maatschappelijke organisaties.

Het EESC is op de eerste plaats een adviesorgaan dat zich uitspreekt over democratische kwesties, maar sinds zijn rol onlangs werd uitgebreid is het ook de belangrijkste schakel tussen het Europees maatschappelijk middenveld en de EU-instellingen. Het is nu met andere woorden het EESC dat de ondersteunende infrastructuur biedt voor actief burgerschap en de participatiedemocratie.

In de beginperiode van het Europees burgerinitiatief was het EESC een pionier op het gebied van informele ondersteunende infrastructuur voor actieve burgers in de hele EU, waaronder algemeen advies, hulp bij vertalingen en het houden van hoorzittingen bij het EESC voor EBI's die in ontwikkeling waren. De meeste van deze diensten maken nu deel uit van de wettelijke verplichtingen die door EU-instellingen zoals het Europees Parlement en de Europese Commissie worden vereist.

Als de meest ervaren instelling voor burgerondersteuning van de Unie, blijft het EESC voorzien in informatie, begeleiding en platforms voor maatschappelijke organisaties en ad-hocgroepen van actieve burgers die zich inzetten om van Europa een meer sociale en democratische plaats in de wereld te maken. Sinds 2012 organiseert het EESC jaarlijks de Dag van het Europees burgerinitiatief (kortweg de EBI-dag genoemd) in Brussel, de conferentie die een open en vrij toegankelijke ontmoetingsplaats biedt voor EBI-professionals en -activisten in heel Europa.

►► eesc.europa.eu/eci-day

Bovendien nodigt het EESC de mensen achter succesvolle of bijna succesvolle EBI's uit voor zijn plenaire zittingen en vraagt het de initiatiefnemers van lopende EBI's om deel te nemen aan zijn afdelings- en groepsbijeenkomsten, als bijdrage aan het bevorderen van de dialoog tussen burgers en EU-instellingen en om de initiatieven beter onder de aandacht te brengen in de Europese publieke ruimte. Deze uitnodigingen golden onder meer voor de initiatieven *Stop glyfosaat* (2017), *Minority SafePack* (2018), *Stop extremism* (2019), *End the Cage Age* en *Eat ORIGINAL! Unmask your Food* (2020), *Red de bijen en de boeren!* (2022) en *Bontvrij Europa* (2023).

Behalve deze editie (2023) van het "Europees paspoort voor democratie" van het EESC zijn er tal van andere publicaties en diensten beschikbaar in 23 talen [eesc.europa.eu/eci].

MEER ONDERSTEUNING

Aan ondersteuning geen gebrek – maak er gebruik van!

In een Europese Unie met meer dan 450 miljoen burgers sta je er letterlijk nooit alleen voor. Ook wie op zoek is naar steun van de overheid of maatschappelijke organisaties om zijn boodschap voor het voetlicht te brengen, kan rekenen op hulp. Van de vele beschikbare middelen bevelen we de volgende transnationale vormen van ondersteuning, begeleiding en mediakanalen in heel Europa aan:

Europees burgerinitiatief

Het **Forum voor het Europees burgerinitiatief** is een online samenwerkingsplatform dat burgers in verschillende stadia van de organisatie van een Europees burgerinitiatief ondersteunt. Het forum biedt praktische informatie over het EBI en stelt mensen in staat het EU-beleid en mogelijke initiatieven te bespreken. Het helpt hen ook in de vroege organisatorische stadia, van het vinden van partners in andere landen tot het inwinnen van deskundig advies over campagnes, fondsenwerving en juridische kwesties. Het doel is om de interactie tussen potentiële organisatoren, burgers en deskundigen op het gebied van het EBI te bevorderen. Het EBI-Forum is een dienst die wordt aangeboden door de Europese Commissie en wordt beheerd door de European Citizen Action Service (ECAS).

►► europa.eu/citizens-initiative-forum/

De **Helpdesk van het Europees burgerinitiatief** geeft advies en ondersteuning aan burgers en organisaties in de hele EU die overwegen een initiatief te starten. Deze onafhankelijke helpdesk wordt gehost door de Association for the European Citizens' Initiative, opgericht door voormalige en huidige EBI-organisatoren. De helpdesk ondersteunt individuele EBI's met campagnes, fondsenwerving en juridisch advies.

►► citizens-initiative.eu

De **EBI-onlinebibliotheek**. Het Europees burgerinitiatief heeft een interessante geschiedenis die teruggaat tot de beginjaren van de Europese Unie in de jaren 90 (toen formeel de stap werd gezet van economische samenwerking naar politieke unie). Het Initiative and Referendum Institute Europe, dat in 2001 werd opgericht om te helpen bij de ontwikkeling van het EBI, heeft de belangrijkste publicaties online verzameld en kan je, op verzoek, naar verdere bronnen leiden.

►► iri-europe.org/index.php/publications/european-citizens-initiative

Participatiedemocratie

De **Citizens' App van het Europees Parlement** is een onlineapplicatie voor smartphones die informatie biedt over onderwerpen en locaties die voor jou interessant zijn. De app vertelt je welke evenementen er plaatsvinden bij jou in de buurt, voegt je favorieten toe aan je agenda, toont je de beste route via je favoriete kaartenapp en biedt multimediainhoud aan, zoals video's, podcasts en slideshows. Je kunt alle informatie doorzoeken, delen, personaliseren en ranken. Beschikbaar in Apple Store en Google Play in 24 talen (Citizens' App).

►► europarl.europa.eu/at-your-service/nl/stay-informed/citizens-app

De **Democracy Community** is een transnationaal netwerk van voorvechters van de democratie, gehost door Democracy International. Het platform kan door iedereen worden gebruikt voor informatieve, educatieve en netwerkdoeleinden. Je kunt er verhalen uit de praktijk lezen en ideeën opdoen voor evenementen. Je kunt jezelf/je organisatie/instelling registreren en een profiel aanmaken als voorvechter van democratie.

►► democracy.community

De **European Citizen Action Service** is een internationale organisatie met een pan-Europees lidmaatschap. Haar missie is om burgers in staat te stellen een meer inclusieve en sterkere Europese Unie te creëren door de rechten van burgers te bevorderen en te verdedigen en mechanismen te ontwikkelen en te ondersteunen om de democratische deelname van burgers en burgerorganisaties in, en betrokkenheid bij, de EU te vergroten.

►► ecas.org

Het **Participo**-platform van de OESO (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling). Hier vind je allerlei informatie over het onderzoek naar en de praktijk van participatieve en directe democratie op alle politieke niveaus. Het platform maakt deel uit van de inspanningen van de OESO om de paradigmaveranderingen te onderzoeken die gaande zijn van het traditionele representatieve overheidsbestuur naar de moderne representatieve democratie.

►► oecd.org/gov/innovative-citizen-participation.htm

Burgers en journalistiek

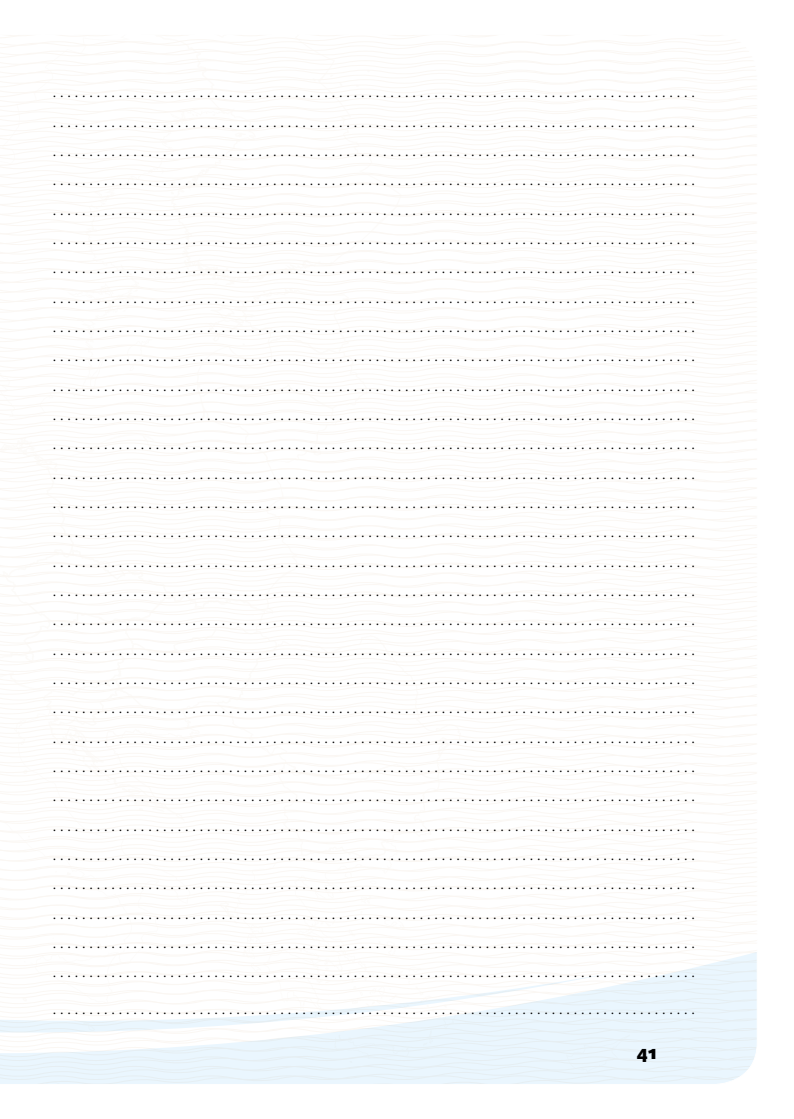
Euractiv biedt verhalen, opiniestukken, analyses en achtergrondreportages over het politieke leven in heel Europa en legt daarmee de link tussen actief Europees burgerschap en professionele onlinejournalistiek, en dat in 13 talen: Engels, Frans, Duits, Italiaans, Tsjechisch, Bulgaars, Grieks, Kroatisch, Pools, Roemeens, Servisch, Spaans en Slowaaks.

►► euractiv.com

Rapportage over moderne participatieve en directe democratie is de hoofdtaak van het **platform #DearDemocracy van Swissinfo**, de internationale dienst van de nationale omroep van Zwitserland. Het biedt nieuws, opiniestukken en achtergrondreportages over actief burgerschap en participatieve democratie wereldwijd, en dat in 10 talen: Engels, Frans, Duits, Spaans, Arabisch, Russisch, Chinees, Portugees, Italiaans en Japans.

►► swissinfo.ch/directdemocracy

Deze publicatie is een bijgewerkte versie van het Europees paspoort voor democratie dat een idee is van Bruno Kaufmann, correspondent voor Global Democracy en medevoorzitter van het Global Forum on Modern Direct Democracy, die ook het voorbereidende onderzoek heeft verricht. Contact: send@brunokaufmann.email.

**Europees Economisch
en Sociaal Comité**

Rue Belliard/Belliardstraat 99
1040 Bruxelles/Brussel
BELGIQUE/BELGIË

www.eesc.europa.eu

Printed by the EESC-CoR Printing and Distribution Unit, Belgium

EESC-2023-85-NL

© Europese Unie, 2024

Overneming met bronvermelding toegestaan.

Voor iedere vorm van gebruik of reproductie van de foto's / illustraties dient reeds reeks toestemming aan de auteursrechthebbende(n) te worden gevraagd.

© Shutterstock, eamesBot

Print

QE-02-23-324-NL-C
ISBN 978-92-830-6358-2
doi:10.2864/085605

PDF

QE-02-23-324-NL-N
ISBN 978-92-830-6337-7
doi:10.2864/140032

Bureau voor publicaties
van de Europese Unie

NL